

láljon és meg tudjon tartani egy munkahelyet. A cikk – anélkül, hogy rendszerességre vagy teljességre törekedne – néhány kérdést, szempontot, tudományos forrást és gyakorlati felvetést nyújt a jelenség tanulmányozásához, különös tekintettel az információs műveltségre.

A szöveg három részből áll: az első a nemzeti és nemzetközi (értsd: európai) munkaerő-piaci politikákat tekinti át nagy vonalakban; a második az angol nyelvű szakirodalomba nyújt bevezetést az információs műveltség és a munka világa közötti viszony tárgyában; a harmadik egy most futó olasz projektről

számol be, melyben egy munkaügyi központ (európai anyagi források felhasználásával) fiatal vállalkozók számára nyújt képzést (különböző szakemberek bevonásával), melynek része egy teljes információs műveltségi modul is.

(Autoref.)

Lásd még 100

Marketing, közönségkapcsolatok

Lásd 86, 112

Felhasználók és használat

Használat- és igényvizsgálat

Lásd 115, 125

Olvasás

108/2017

DEWAN, Paulln: Economic well-being and social justice through pleasure reading. – Bibliogr. In: New library world. – 117. (2016) 9/10., p. 557 - 567.

Gazdasági jólét és társadalmi igazságosság szórakoztató olvasmányok révén

Felmérés; Olvasás; Olvasásra nevelés; Szabadidő felhasználása; Társadalmi követelmények

A mobilkommunikációs eszközök térnyerésével kérdésessé vált a nyomtatott könyvek szerepe a könyvtári ellátásban a jövőben. A szórakoztató olvasmányok társadalomra gyakorolt hatásának tükrében árnyalható a kérdés. A kormányzati szervek, kormányközi ügynökségek és felsőoktatási intézmények olvasási készségeket vizsgáló kutatásai eredményeinek átfogó összehasonlítására még nem került sor. A vizsgálatok adatai az alábbi szervezetek felméréseiből származnak: OECD, International Student Assessment of Literacy, UK's National Literacy Trust, Statistics

Canada, National Assessment of Adult Literacy (USA), National Endowment for the Arts (USA).

Az olvasás a műveltség megszerzésének eszköze, és tartós idegrendszeri változást eredményez, ezért hosszú időbe telik, mire valaki gyakorlott olvasó lesz. A 70 OECD-országban végzett kutatásból kiderült, a 15 éves korosztály 37%-a egyáltalán nem olvas kedvtelésből, de az is bebizonyosodott, hogy azok a tanulók, akik szeretnek olvasni, eredményesebbek a műveltségi teszteken, és jobban teljesítettek a felmérés során, mint azok, akik csak felszólításra olvastak.

A kormányok világszerte érdekeltek a polgárok olvasási készségének fejlesztésében, mert a jólét és fellendülés a társadalom tagjainak képességeitől függ. Az olvasottság nélkülözhetetlen, mert alapvető a szakmai előmenetelben. Különböző kanadai és amerikai kutatások szerint a műveltség foka – és nem az iskolázottság – hat a legjobban a gazdasági növekedésre. Az írásbeli műveltség az álláspiacon is előny: munkavállalóként jobb lehetősége vannak képességei kibontakoztatására, könnyebben tud munkahelyet változtatni és alkalmazkodni az igények változásaihoz, szívesebben alkalmazzák képzettséget igénylő munkakörökben, középvezetőként és jól fizető állásokban, mint az alacsonyabb műveltségűeket.

Amerikai kutatások mutatják, hogy aki fejlett szövegértési készségekkel bír, aktívabb és elkötelezettebb állampolgár is. A választási kampányok során is fontos ismerni és érteni a jogokat, a szavazócédulán írottakat, és összehasonlítani az egyes jelöltek programjait. Egy 33 országban végzett kutatás szerint azoknak, akiknek alacsony a szövegértési kompe-

tenciája, nagyobb arányban vélik úgy, hogy kevesebb befolyásuk van a politikai folyamatokra, mint azoknak, akiknek az értékei magasabbak. Azok, akik azt hiszik, nincs helyük a társadalomban, negatív érzelmi, szociális és etikai spirálba kerülnek. A társadalom is biztonságosabb, ha tagjai szerves részének érzik magukat. Az olvasás eszköz lehet a társadalmi igazságosság eléréséhez és pozitív változások elindításához is. A szépirodalom olvasása növeli az empátiát, ami toleránsabb társadalmat eredményez. Ha egy másik ember helyébe képzeljük magunk, megérthetünk más kultúrájú és etnikumú embereket. A jobb írás-olvasási készségek csökkentik az akadályokat az információkhoz és a szolgáltatásokhoz való hozzáféréshez. A bevándorlók esetében segíti a nyelvi akadályok leküzdését, emellett előremozdítják a kulturális beilleszkedést is. A célnyelvi olvasmányok mérsékelni tudják a kultúrsokkot, megkönnyítik az integrációt. A különböző olvasóköri és egyéb olvasást népszerűsítő mozgalmak remek eszközei az önfejlesztésnek és az önkifejezés segítésének. Rabok körében végzett kutatások alapján megállapították, könnyebben illeszkednek be a társadalomba, és kisebb arányban hajlanak a visszaesésre azok, akiknek jobb az írás-olvasási készségeik. Az USA-ban az egyik Shakespeare-olvasmányokon alapuló programmal elérték, hogy a történetek szereplőinek szándékait vizsgálva az elítéltek felismerhették és előre vetíthették saját motivációikat és azok következményeit. Mások életének tanulmányozása önvizsgálatra készítette és új gondolkodásmód elsajátításához segítette őket. Ha hasonló programokkal megtörhető az erőszakspirál, a társadalom biztonságosabb hely lesz mindenki számára.

Az életkorral csökkennek a szövegfeldolgozási készségek. Hogy e képességünk tartósan megmaradjon, folyamatosan fejleszteni kell; ehhez az élethosszig tartó tanulási és olvasási programokkal a könyvtárak ideális lehetőséget biztosítanak. Bebizonyosodott, hogy a hivatalos, felnőtteknek szóló olvasási programoknál hatékonyabbak a szórakoztató olvasmányokon alapulóak. Globális világunkban más kultúrákról és etnikumokról olvasni erősítheti elfogadásukat és megértésüket. Megfigyelhető, hogy a jobb szöveges kompetenciákkal rendelkező népesség közvetlenül hat a szegénység felszámolására, az életszínvonal növekedésére, az ipari termelékenységre, a munkanélküliség csökkentésére és az aktívabb társadalmi szerepvállalásra.

(Csikász-Nagy Ágnes)

Lásd még 104, 110

Olvasáskutatás

109/2017

KUBRÁK, Elena Nikolaevna: Čtenie na Ukraine : rezul'taty sociologičeskij issledovanij poslednij let. – Bibliogr. 14 tétel In: Vestnik BAE. – (2016) 2., p. 40-48.

Az olvasás Ukrajnában: az elmúlt évek szociológiai vizsgálatainak eredményei

Felmérés; Olvasásvizsgálat; Szabadidő felhasználása

A könyv és az olvasás az információs társadalom komplex problémája. Az aktív olvasáskutatás a 20. század második felében kezdődött, az 1990-es években a szociológusokat is érdekelni kezdte. A szociológiai kutatások az olvasási kultúra válságát mutatják, ugyanakkor – paradox módon – az olvasás mint társadalmi-kulturális jelenség fontos és pótolhatatlan az ember életében.

Ukrajnában sem jobb a helyzet, az utóbbi években folytatott nem könyvtári szociológiai felméréseket nagy figyelem kísérte. Az olvasói igényeket saját kezdeményezésre vagy megrendelésre különböző típusú cégek, egyesülések, alapítványok vizsgálták. A projektekben legérdekeltebbek a marketing-folyóiratok kiadói, a médiaholdingok, és bekapcsolódtak a közvélemény-kutatók is. A kutatások elősegítették, hogy a kormány 2013 áprilisában elfogadott rendeletével elinduljon a hazai könyvkiadás és az olvasás népszerűsítésére a 2014–2018. évekre szóló program. A cél, hogy az ukrán társadalom ismét a hazai irodalmat részesítse előnyben.

A cikk az 1994 és 2014 között egy hazai akadémiai és öt külföldi intézmény által végzett szociológiai felmérések eredményeit ismerteti. Bár a kutatók különböző célcsoportokat vizsgáltak, az eredmények nagyjából hasonlóak. A valamikor sokat olvasó országban mára a lakosság nagy részének az olvasás nem tartozik az érdeklődési körébe, minden negyedikük könyvet se vesz a kezébe. Az okok között szerepel a politikai és társadalmi-gazdasági átalakulás, a technológiai invázió, a könyvkiadás szétesése, az alacsony szintű irodalomtanítás az iskolában, a könyvtári állományok és munkamódszerek elévülése, a lakosság kulturális színvonalának süllyedése stb. Nagy változásokon megy keresztül az olvasás pszichológiája, ma az embernek nagy információállományokat kell feldolgoznia, egyre kevesebb lehetősége és vágya van az elmélyült, a személyiség fejlődésében nagy szerepet

játszó olvasásra. Mások szerint az olvasás gyakorlata megmarad, de változik, sokféle lesz, amire hatással van az információ mennyiségi növekedése, használatának intenzitása és általában a dinamikusabbá vált életmód. Változnak az olvasási módok, irányok, az információ formái és hasznosítása.

A kutatók szerint a társadalmi rétegződés miatt nőni fog a szakadék a különböző csoportok között: csökken a hagyományos kulturális formákban részt vevők száma, nő a televíziót és más audiovizuális tömegkommunikációs csatornákat használók aránya. Van azonban egy, a közmédiával elégedetlen réteg, ők minden szabad percet kihasználnak, gyerekeiket a kultúrára szoktatják. Az internet nem pótolja a könyvet, de jobb a semminél.

Ukrajnában megmaradt az orosz nyelvű irodalom olvasása: a könyvek megtalálhatók a könyvtárakban és a könyvesboltokban, elérhetők az interneten. Az elektronikus könyvtárak jelentősége az egész poszt-szovjet régióban nőni fog.

Valamennyi kutatás tanúsítja a gazdasági okok jelentőségét: megszűnt az olcsó és elérhető könyves kultúra. Gondolhatnánk, hogy a drága könyvek megvétele helyett az emberek könyvtárba járnak; a valóságban azonban ez mindössze a felnőtt lakosság 5%-ára igaz. Több kutató a nem olvasás okait abban látja, hogy ma az olvasás nem a mindennapi élet része, időt, gondolkodást igénylő, azonnali hasznot nem hozó elfoglaltság. A kutatásokban részt vevők nagy része valójában nem készült fel arra, hogy magát a nem olvasók csoportjába sorolja.

A szociológiai kutatások tanúsítják, hogy csökkent a szépirodalom olvasása, és némileg nőtt a tudományos és szakirodalomé. A felnőttek és az egyetemisták nagy része különböző okokból csak szakirodalmat olvas. Az olvasás célja általában a szellemi erőfeszítések nélküli lazítás, amit a könyvek nem túl magas színvonalra igazol.

A kutatók számos összefüggést találtak a különböző használói csoportok és az olvasási gyakorlat fejlesztési dinamikája között. Az olvasási szokások mindig függenek az iskolázottságtól, az életkortól, a lakóhelytől, a nemtől, de pozitív hatása csak az olvasás szeretetének lehet.

(Viszocsekné Péteri Éva)

Használók képzése

110/2017

BORNETT, Christiane: Leseförderung digital genial : wie Tablets die Bibliothekspädagogik verändern : Tipps nicht nur für Bilderbuch-Apps In: BuB. – 68. (2016) 10., p. 606-608.

Olvasásfejlesztés digitális eszközökkel: hogyan változtatják meg a táblagépek a könyvtárpedagógiát

Elektronikus könyv; Használók képzése -iskolában; Ifjúság nevelése olvasásra; Információtechnológia

Amikor ezekben a napokban az elsősök vagy a másodikosok az első könyvtári ismereteket kapják a közkönyvtárban, ideális esetben nemcsak a fizikai médiával (könyvek, filmek, CD) ismerkednek meg, hanem a gyerekek képesek felfedezni a virtuális mesevilágot is a képeskönyv alkalmazások révén. Egy kutatóműhelyben való részvétel során a hetedik osztályosok nemcsak a könyvekből szerzett információkat hasonlítják össze a Wikipédiával, hanem saját videoklipeket és miniatűr e-könyveket is készítenek. A digitális eszközök, például az okostelefonok és táblagépek a mai gyermekek és fiatalok világának természetes részei. Ha a közkönyvtárak a világuk részévé akarnak válni, akkor elengedhetetlen, hogy a digitális média szerepeljen az olvasásfejlesztési programokban. A táblagépek és a hasonló eszközök használatát nem szabad külön kiegészítő programnak tekinteni, hanem inkább a szokásos könyvtári rendezvények lebonyolításába beépíteni. A könyvtárosok és a könyvtárostanárok ezzel bővíthetik „eszközkészletüket”, és növelhetik a tanulók részvételét. Ennek eredményeképpen a könyvtár modern és innovatív lesz. Nem szabad alábecsülni az iPadek „cool” jellegét. A könyvtárhasználati és az olvasást ösztönző programok tartalma azonban alapvetően változatlan: van benne a képeskönyvekről való beszélgetés, az ismeretterjesztő szövegekkel való munka, mesemondás, a könyvtári szabályok megismerése, a könyvbemutatók és a könyvtárban való eligazodás. Ha a könyvtárostanároknak néha rá kell venniük a pedagógusokat és a nevelőket az óvodában és az alsó tagozatban, hogy kipróbálják a táblagépeket, az idősebb diákokkal való együttműködés során szinte kötelező azt médiát alkalmazni, amelyet a felsősök jól ismernek.

(Autoref.)

111/2017

FERNÁNDEZ-RAMOS, Andrés: Factores de éxito en tutoriales en línea de competencias informacionales : revisión sistemática. – Bibliogr. In: Revista española de documentación científica. – 39. (2016) 2.

Res. angol nyelven

Az online információk műveltségi tanfolyamok sikertényezői. Rendszerezett áttekintés

Használók képzése -felsőoktatásban; Hatékonyság; Információs műveltség

Az információs műveltség online tanfolyamokon való terjesztése, illetve növelése manapság az egyetemi könyvtárak széles körben elterjedt gyakorlata. A cikk az ezzel kapcsolatos szakirodalom áttekintését nyújtja azzal a céllal, hogy feltárja az ilyen tanfolyamok sikerét biztosító tényezőket, mind jellemzőiket, mind kifejlesztésük folyamatának figyelembevételével. Elemezték az elméleti tanulmányokat és a gyakorlati cikkek három típusát: a használók véleményét leírókat; az egyes tanfolyamokat értékelőket, amennyiben azok tartalmazták a tanfolyam eredményét befolyásoló tényezők leírását; a különböző jellemzőkkel rendelkező tanfolyamok összehasonlítását. Noha a szakirodalom sokféle tényezőt említ, mindössze néhány van, amelyet visszatérően tartanak sikeresnek, mint például a tömörség, a könnyű használat, kapcsolódás a tananyaghoz, az oktatók és a könyvtárosok együttműködése.

(Autoref.)

112/2017

PUN, Raymond: Winning ways to gamify your library services In: Computers in libraries. – 36. (2016) 9., p. 12-15.

Sikeres módok, ahogy a könyvtári szolgáltatások játékosá tehetők

Használók képzése; Játék

A *gamification* vagyis a *játékosítás* fogalma olyan tanulási, tanítási módszereket takar, amelyek játékos elemeket tartalmaznak. Ezek lehetnek különböző applikációk, online tevékenységek vagy kézzelfogható dolgok. A játékosítás interaktív, szórakoztató, és a tanulásra koncentrált. A kialakítása lehet nagyon költséges és bonyolult is, de általában megéri a befektetett időt és erőforrásokat. Ez a tevékenység

a könyvtárak számára is kifejezetten hasznos lehet, mivel a szolgáltatásokat és az instrukciókat sokkal szórakoztatóbbá és meggyerőbbé teszi, a felhasználókat részvételre és tudatosságra biztatja, valamint fokozott figyelmet és a felhasználóélmény javításával kapcsolatos érdeklődést vált ki. A játékosítás alapjaiban javítja a könyvtári *brandet*, de magukat a könyvtárosokat is jobb tanulókká teheti. A legfőbb fejlesztési irányok a problémamegoldó képesség javítása, a kihívásokkal való önálló szembenézés, illetve a csapatmunkában való hatékony együttműködés fejlesztése.

A játékos elemeket tartalmazó kezdeményezések a könyvtári közösségeket is erősíteni tudja, ezért minden intézménynek érdemes lenne elgondolkodnia ezen a megközelítésen. Több helyen találtak már ki ebben a szellemben tervezett programokat, mint például a különböző kincsvadászatok, ahol az intézmények digitális és nyomtatott forrásai között kell kutakodni. Ilyen a New York-i Városi Könyvtár *Find the future* nevű játékestje, melyet az intézmény 100. születésnapján szerveztek. A közel 12 órán át tartó játékban 500, az ország különböző pontjairól érkezett játékos vett részt. A feladatuk különböző rejtvények megoldása, régi dokumentumok és térképek feltárása, megtalálása volt a gyűjteményben. A könyvtár a résztvevők élménybeszámolóiból kötetet jelentetett meg, melyet azóta is a ritka könyvek tárában őriz. Ez a játék mind a köz-, mind pedig a szakkönyvtárak számára jó példa, hiszen megmutatta, hogyan lehet a könyvtári forrásokat kreatív módon használni.

Egyetemi környezetben is találunk érdekes példákat. 2014 novemberében a New York-i Egyetem sanghaji intézetében a játékok nemzetközi világnapjának alkalmából került megrendezésre a *Murder in the stacks* elnevezésű játék. A csoportokban dolgozó hallgatóknak egy gyilkosság rejtélyét kellett megoldaniuk. A kutatáshoz a tanulóknak különböző adatbázisokat is fel kellett használniuk, amelyekről egy részük még azt sem tudta, rendelkezik-e hozzáférési jogosultsággal; azonban a tudományos kutatáson kívül más célra is használták az adatbázisokat, és ami még fontosabb, jól szórakoztak közben. A legjobban teljesítő csapat jutalomban részesült, de a rendezvény különösen a könyvtár szempontjából volt nagy siker, mivel a résztvevők teljesen újfajta képet tudtak kialakítani az intézményről, mint korábban.

Bizonyos esetekben azonban számolnunk kell a használók és a könyvtár fizikai távolságával is. Erre jó megoldást jelentenek a különböző mobil applikációk. Ilyen például a *mobiLit* nevű alkalmazás, amely az

Adelphi Egyetemi Könyvtár munkája. A *Duolingo* nyelvtanulós applikációhoz hasonlóan a használók szinteket léphetnek, pontokat kapnak, ehhez különböző kérdésekre kell válaszolniuk és fejtörőket kell kitölteniük a könyvtári forrásokkal kapcsolatban.

Bármilyen játékosított tartalmat is akarunk készíteni, az első és legfontosabb feladat a célok és a célcsoport megfelelő meghatározása, ezek után következik az eszközök megválasztása. Nagy hangsúlyt kell fektetni az együttműködésre az intézmény más munkatársaival vagy akár más intézményekkel is; fontos még a kész program tesztelése, de a másoké is, melyekből ötleteket meríthetünk a sajátunkéhoz.

(Jávorka Brigitta)

113/2017

WALSTER, Dian – CHARBONNEAU, Deborah H. – KUMASI, Kafi: Finding and reading reports of research : how academic librarians can help students be more successful. – Bibliogr. In: The journal of academic librarianship. – 42. (2016) 6., p. 732-738.

A kutatások eredményeit tükröző cikkek megtalálása és megértése

Használók képzése -felsőoktatásban; Információkeresés; Könyvtártudományi kutatás; Kutatási jelentés; Publikálás -tudományos kiadványoké

A kutatások eredményeit tükröző cikkek megtalálása és megértése gyakran gondot okoz a könyvtár- és információtudomány szakos hallgatóknak, de más szakosok is küzdenek hasonló problémákkal. Az információkeresésben nagy segítséget jelent, ha kutatómódszertani tanulmányaik eredményeként bővül a hallgatók szakmai szókincse. A különböző írások megértése azonban más és más fogalomkészletet és tudást igényel, ráadásul a cikkek írásának társadalmi és kulturális konvenciói is sokfélék. A hallgatóknak ahhoz is új ismereteket kell szerezniük, hogy az írások megbízhatóságát és hitelességét meg tudják ítélni.

Hét, kutatási irányultságú könyvtár- és információtudományi folyóiratot (*College and Research Libraries, Journal of Education for Library and Information Science, Journal of the Medical Library Association, Library and Information Science Research, Information and Culture, Library Trends, Library Quarterly*) vizsgálata számos kapaszkodót nyújtott a fenti nehézségek áthidalásához. Az is vi-

lágossá vált, hogy a cikkek megtalálásnak fontos eleme szerkezetük vizsgálata, miközben a megértés záloga társadalmi-kulturális jellemzőik megismerése kritikai olvasás útján.

A hivatkozás társadalmi természetű hagyomány, míg a cikkek szerkezetét a kulturális hagyomány diktálja. A kutatások eredményeit tükröző cikkek esetében szerepelnie kell a kutatási módszerek vagy az elméleti háttér, a kutatás megbízhatósága és érvényessége bemutatásának, valamint a szakirodalmi szemlének. Bár a felsőoktatás feladata, hogy a tudományos írás hagyományait és gyakorlatát megismertesse a hallgatókkal, ez a dimenzió gyakran láthatatlan marad a tantervekben.

Ha viszont valaki megszegi az előírásokat, az zavart okozhat. A vizsgált minta azt mutatta, hogy egyes szerzők esetében a hivatkozások nem teljeseek, pedig azok nemcsak a szerzők kompetens voltát mutatnák, hanem azt is elősegítenék, hogy az olvasó felmérhesse, mivel járult hozzá az adott cikk a tudományterület fejlődéséhez.

Egyes gyakorlott kutatók nem határozzák meg az általuk használt kutatási módszert, talán úgy gondolva, hogy az magától értetődő. Ez azonban nemcsak a kezdő, hanem a tapasztalt olvasó számára is nélkülözhetetlen.

Néhány esetben azt találták, hogy a szakirodalmi szemlében megemlített elmélet részleteiről már nem esik szó az írások további részeiben, bár ez zavart kelt, vagy félrevezető is lehet. Előfordulhat az is, hogy egy-egy fogalom, például a „bogyószedés” (berry-picking) csak egy szűkebb terület (ebben az esetben az információs viselkedés) kutatói számára érthető.

Mindezekon túl, a hallgatóknak meg kell megküzdeniük a (főként kvantitatív és kvalitatív) kutatási modellekhez kötődő szocializáció okozta problémákkal is, különösen akkor, ha csak az egyik modellt ismerik. Maga a könyvtár- és információtudomány is (nevének megfelelően) két egymástól némileg eltérő gondolkodást tükröz.

(Koltay Tibor)